

ÇOCUKLARA DOĞA EĞİTİMİ

Çocuk erken yaşlardan başlayarak merak ettiği, görebildiği, dokunabildiği, duyabildiği, kısacası duyularını kullanabildiği, gözlemleyebildiği ve test edebildiği bir ortamda çok daha hızlı ve etkin bir öğrenme gerçekleştirilebilir. Bunu sağlayan ortamsa, önceden hazırlanmış etkinliklerin planlı bir şekilde sunulduğu sınıf ortamından çok doğanın ta kendisidir.

Doğal yaşam alanları, öğrenmenin en hızlı gerçekleştiği açık hava laboratuvarlarıdır. Doğal yaşama verilen zararlar, bunun neden ve sonuçları doğa eğitiminin çevre eğitimiyle kesiştiği önemli bir kavşak noktasıdır. Doğa eğitimi çocukların yaşadıkları ve gelecekte yaşayacakları çevre sorunları konusunda farkındalık oluşturmaları, bu sorunların çözümüne yönelik stratejiler geliştirmeleri, kişisel ve toplumsal ölçütte öncelik almaları için kendilerini geliştirmelerine yönelik olanaklar sunar. Çocuklarla birlikte doğada vakit geçirmek bize ve çocuklara büyük bir keyif verir. Toprağa dokunmak, ilkbaharda, sonbaharda ağaçların değişimini gözlemlemek, yaprakların sesini dinlemek, doğada dinlenmek bizi ve çocukları rahatlatır. Günümüzde doğayla ilişkimiz doğrudan olamamakta ve çocuklarımızın çoğu doğayla ilgili deneyimler konusunda sınırlı olanaklara sahip olarak büyümektedirler.

Son yıllardaki ekonomik, teknolojik ve sosyal değişimlerle beraber çocukların çoğu ne yazık ki vakitlerinin çoğunu ya evde ya da okul binası içinde doğal alanlardan uzakta geçirmektedirler. Eğlence çocuklar için televizyon izlemek ve bilgisayar başında oyun oynamak haline geliyor. Ulaşım için yürümek ya da bisiklete binmek yerine otobüsler ya da arabalar kullanılmaktadır.

Günümüz eğitim ve öğretim siteminde, somut olarak doğada çadır kurma, doğayı anlama, doğayı yaşama amaçlı bir eğitime ne yazık ki yer verilmemektedir. Okullardaki veya diğer iletişim araçlarında (örneğin TV), kaplanların, aslanların vahşi birer yaratık, yılanlardan uzak durulması, balinaların katil, böceklerin öldürücü olduğu gibi hiç de doğaya uygun olmayan bir propaganda yürütülmektedir. Oysa doğa, doğal ortamında tüm canlıların ortak yaşama dengesini, kendi sistemini içerisinde kendisi oluşturmuştur. Bizim müdahalelerimiz ve çıkarlarımızla bu denge alt üst olmuştur.

Yine Milli Eğitim Bakanlığı'nın doğa ve doğanın çocuklara kazandıracakları ile ilgili bir formel eğitim programı bulunmamaktadır. Yalnızca izci liderlerinin faaliyetleri kapsamında, öğrenci gruplarına doğada hayat ve kampçılık eğitimi verilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı öğretmenlerin aldıkları izcilik lideri eğitiminden sonra belirli bir program dahilinde doğada çocuklara ve gençlere izcilik eğitimi verilmektedir. Doğa kaynaklı olması nedeniyle verilen eğitimin desteklenerek daha fazla öğrenci grubuna ulaşması sağlanmalıdır. Ayrıca bakanlık destekli olmasından dolayı aileler ve çocuklar için de güven sorunu yaratmamaktadır.

İlköğretim seviyesinden itibaren çocukların doğayı anlayabilmelerine yönelik dönemsel aktivitelerle tüm çocukların katılımının sağlanabileceği, onların doğa dilini öğrenmeleri sağlanmalıdır. Doğa sevgisi, eğitim siteminin yanlış ve eksik uygulamaları nedeniyle okul sınırları içerisinde verilmeye çalışılıyor. Çocukların toprağa dokunabilmelerini ve onu canlı olarak hissetmelerini de sağlamamız gerekmektedir. Doğa içinde tüm canlılarla beraber doğa

olduğumuz gerçeği, her canlının bir dünyası olduğu gerçeği, somut olarak doğada yaşayarak, aralarında güçlenen koruma ve paylaşım ile kendi kazanımları desteklenmelidir. Güç gibi görülen bu uygulama -istenildiği takdirde- eğitim sisteminde bir yaptırıma bağlanırsa ne kadar kolay olacağı şaşırtıcı şekilde görülecektir. Bundan uzak günümüz eğitim sisteminin değişimiyle doğayı tanıyan çocukların, tüm doğa varlıklarını, tarım arazilerini, ormanları, suyu, denizi koruyarak tahribatına karşı çıkabilecekleri bir bilinç kazanacaklarını unutmamalıyız.

Portakalın, elmanın, market raflarında değil de Hüseyin amcanın bahçesinde, ağaçta yetiştiğini soframıza gelene kadar nasıl bir süreç izlediğini fark etmeleri onları mümkün olduğunca doğal alanlara götürerek, görmelerini sağlayarak, tartışarak ve doğayla birebir deneyim yaşamalarını sağlayarak mümkün olabilir. Kapalı mekanlar içerisinde doğa sevgisi vermeye ne kadar çalışırsak çalışalım onların doğrudan deneyim kazanmalarına olanak sağlamazsak yeteri kadar etkili olamayız.

Doğa sevgisi vermek için yapılan doğa eğitimi çalışmaları sadece uzmanların, öğretmenlerin ya da sivil toplum kuruluşlarının görevi olarak görülmemeli anne ve babaların da etkin katılımlarının sağlandığı çalışmalarla güçlendirilmelidir. Özellikle aile içinde alınan doğa eğitimi çocukların tüm hayatında etkili olacaktır. Anne ve babaların doğaya karşı heyecanları, ilgisi çocukları etkiler. Sizin onlarla birlikte doğal alanlarda meraklı ve keyif alan bir kişi tablosu çizmeniz doğayla ilgili bir çok şey bilmenizden daha etkili olur. Çocukları hafta sonları alışveriş merkezleri, oyun merkezleri yerine olanaklar ölçüsünde parklara, ormana, açık alanlara çıkararak orada doğal ortamlarda doğal malzemelerle oyun oynayıp özgürlüklerini keşfetmeleri sağlanmalıdır.

Çocuklara doğa sevgisi aşılacak için yapılacak çalışmalarda, özellikle bilgiyle yüklemektense onlarda, doğaya karşı bir merak uyandırmak ve onların doğada edindikleri deneyimlerden keyif almalarını sağlamak önem taşımaktadır. Ağaç yapraklarının, gövdesinin neden kurduğunu, hayvanların yaşam alanlarının kendi yaşam alanları ile ortak olduğunu, taşların arasında neden farklar olduğunu, nehirlerin, göllerin nasıl oluştuğunu, iklimlerin değişiminin doğadaki etkilerini bırakalım onlar kendileri keşfetsin.

Doğa Eğitimi: Çocukların duyularını kullanarak doğayı doğada tanımak için yapılan eğitimidir. Çevre eğitimi ile paralel olarak amaçları:

- Doğa ve doğa sorunlarına karşı **farkındalık ve duyarlılık** oluşturmak,
- Doğa ve doğanın işleyişi ile ilgili temel **bilgi ve anlayışı** geliştirmek,
- Doğaya karşı olumlu **davranış ve değerler** geliştirilmesini sağlamak,
- Doğayla ilgili sorunları tanımlama, araştırma ve çözme ile ilgili **beceriler** edinilmesini sağlamak,
- Doğanın korunmasına **aktif katılımı** sağlamaktır.

Doğa eğitimi doğada verilir...

Okul sıralarında otururken veya evde verilemez...

Yaşayarak, dokunarak ve görerek doğa eğitimi verilir...

Doğa eğitiminde, çocukların duyularını kullanarak doğayı doğada tanımaları, canlı çeşitliliğini fark etmeleri, canlıların beslenmek, barınmak ve saklanmak için bazı özel yaşam alanlarına (evlere) ihtiyaç duyduğunu anlamaları, canlıların ve onların yaşam alanlarının korunmasına yardım etme ve koruma isteklerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Farkındalık ve öğrenme ortamı yaratmak, alan gezileri ve bu gezilerde gerçekleştirilecek uygulamalı etkinliklerde ortaya çıkmaktadır. Çocukları mümkün olduğunca, düzenli olarak doğal alanlara ya da parka götürmek onların keyif almalarını sağlamak önemlidir.

Çocukları araştırmaya dayalı olarak, soru sormaları, deney yapmaları, deneyip yanılmaları, tartışmaları ve değerlendirmeleri teşvik edilerek çocukların öğrenmeleri sağlanmalıdır. Çocuklar somut şeyleri anlayabildikleri için onların gerçek deneyimlere ihtiyaçları vardır. Ancak bu sayede kendi çevreleri ve doğa hakkında daha iyi öğrenebilirler. Belgesel izlemelerinden önce belgeselleri yaşamaları sağlanmalıdır. Hayvanları akvaryum ya da kafeste değil dışarıda, kendi ortamlarında görmeleri bu sayede bu canlılarla ilgili edindikleri bilgileri hatırlamaları da daha kolay olacaktır. Soğuk suyu, denizi, yağmuru hissetmeleri, çam kokusunu almaları, kuş, böcek seslerini duymaları duymaları duyularını açar ve daha kolay hatırlarlar.

Doğa eğitimi ile çocuklarda;

- Öğrenme ve soyut kavramların akılda tutulması kolaylaşır.
- Merak ve ilgilerini yükselterek onları güdülendirir.
- Bilimsel süreçleri gerçek yaşamdan örneklerle öğretir.
- Öğrenme gerçek yaşamın pratik ve doğal bir etkinliği olarak deneyim kazanır.
- Sosyal etkileşimini güçlendirir.
- Canlılarla empati kurmasına yardımcı olur.
- Davranış sorunları olan öğrenciler için yararlı olur.
- Paylaşılan deneyimler aracılığıyla öğrenciler arasında bir topluluğa ait olma duygusu pekişir.
- Doğa gezileri ve müze sergileri öğrencileri deney yapmak ve soru sormak için yüreklendirir.

Doğa'nın çocuklarına güveniyoruz...

Çocuklara doğada güveniyoruz...

Bırakın çocuklar doğada kirlensin...

KAYNAKLAR:

Öğr. Gör. Tülin GÜLER, Hacettepe Ün. Okul Öncesi Eğitim
Yrd. Doç. Dr. Sinan ERTEN, Hacettepe Ün. Eğitim Fak.
Burcu ARIK, Buğday Bülteni
Özel Doğa Okulları